

ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมโนรา

อศนัย เล่งอี้

Nora cultural center

Asanai Lenghee

นักศึกษาปริญญาโท: สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร

Graduate Students, Master of Architecture (Thai Architecture), Silpakorn University

บทคัดย่อ

การศึกษาทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ เป็นการทดลองทำการศึกษาการออกแบบสถาปัตยกรรมด้วยกระบวนการตั้งต้นที่อาศัยข้อมูลงานวิจัยด้าน ประวัติศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ในการศึกษากิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การละเล่นโนรา และการละเล่นโนราโรงครู มุ่งศึกษาในประเด็นเรื่องกิจกรรมการใช้พื้นที่เฉพาะของวัฒนธรรมโนราที่มีความเชื่อเรื่องตายายโนรา ประเพณีโนราโรงครู อันเป็นกิจกรรมสาธารณะของคนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ส่งผลต่อให้เกิดการศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่เป็นอาคารสาธารณะของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา โรงโนรา, โรงครู, อุโบสถ, โรงธรรม และศาลา มุ่งศึกษาในประเด็นเรื่องลักษณะทางสถาปัตยกรรม ที่ได้อิทธิพลต่างๆ ในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมโนรา ซึ่งเกิดจากกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ดั้งเดิม จากนั้นจึงนำข้อสรุปดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์สรุปโปรแกรมเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมในขั้นถัดไป ผลการศึกษาและการออกแบบ แสดงถึงที่ว่างทางสถาปัตยกรรมในลักษณะที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ โดยอาศัยการใช้ที่ว่างที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นเดิมในอดีตมาออกแบบ ตั้งแต่หน่วยเล็กที่สุดของที่ว่างไปจนถึงหน่วยใหญ่ระดับผังโครงการ มีรูปแบบที่เรียบง่าย สวยงาม การดูแลของคนในพื้นที่ง่าย ลดการใช้พลังงานในอาคาร และประยุกต์ให้เข้ากับสภาวะของวัฒนธรรมท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยยังคงแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมท้องถิ่นไว้ได้ การออกแบบครั้งนี้เป็นการทดลองออกแบบจากแนวทางเลือกหนึ่ง โดยยังมีอีกหลายทางเลือกที่สามารถนำมาใช้ออกแบบเพื่อให้งานสถาปัตยกรรมสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ: วัฒนธรรมโนรา

Abstract

This dissertation is a pilot architectural study that design project based on document research of history, human science, and social science covering the study of cultural activities such as Nora performance and Nora Rong Kru performance. It emphasized in the specific activities' utility area of Nora culture consisting of respect ritual toward their ancestor worship (Ta-Yai Nora or Grandfather and Grandmother Nora) and Nora Rong Kru Ritual which are the public activities' area of people around Songkla Lake Basin. These caused the architectural study of public buildings at Songkla Lake Basin. The case study is made up of the architectural structure of Nora Hall, Kru Hall, Ubosot, Sermon Pavilion and Pavilion affected and related to Nora culture which was came from local people. The conclusion, then, was analyzed for the architectural design process.

The result of the study and design showed that the architectural space relates to the natural environment. The space of old vernacular architecture was used for the smallest space design to the biggest one such as project plan. The design pattern was simple, beautiful, easy to take care, reducing use of indoor energy and applying to suit for recent local culture. It, however, shows the identity of vernacular architecture. This design is one of several options using for other architectural designs which help to promote the future cultural understanding.

Key Word: Nora Cultural

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมโนรา มีความสำคัญในด้าน ศิลปะ การละเล่น พิธีกรรม อันเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมของคนไทยภาคใต้ อย่างหนึ่ง อันเกี่ยวข้องกับสังคมพื้นบ้าน วัฒนธรรมโนราจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจิตใจ มีความหมาย อีกทั้งสะท้อนให้เห็นคุณค่า ในด้านความคิด ความเชื่อและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น การละเล่นแทบทุกชนิดยังมีลักษณะเป็นสื่อพื้นบ้าน (folk media) อยู่ใน ตัว ทำหน้าที่ทั้งรายงานข่าวสาร พบปะ ให้การศึกษา ดำรงรักษาบรรทัดฐานของสังคม สร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลและที่ สำคัญยังเป็นเครื่องมือทางสังคมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านเองด้วย เกิดการสนับสนุนของกลุ่มโนราเอง จึงทำให้บรรจอยู่ใน แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งตะวันออก, นโยบายการพัฒนา ของจังหวัดพัทลุง และยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง ให้เกิดการอนุรักษ์ สืบสาน พื้นฟู วัฒนธรรมโนรานี้ขึ้น โดยคนในพื้นที่เป็นคนจัดการดูแลสั่ง สอนภูมิปัญญาการละเล่นโนราให้แก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งหารายได้ด้วยการละเล่นโนราให้นักท่องเที่ยวชมเพื่อเศรษฐกิจที่ดีของ จังหวัดพัทลุงต่อไป

การวิจัยนี้จะจัดระบบการจัดการรวมกลุ่ม เช่น พื้นที่ละเล่นโนราในร่ม, พื้นที่จัดพิธีกรรมโนราโรงครู, พื้นที่ให้ความรู้ใน ส่วนนิทรรศการและส่วนห้องสมุด, พื้นที่ฝึกอบรมการละเล่นโนราแก่เยาวชน, พื้นที่จำหน่ายสินค้าโอท็อป และพื้นที่อื่นๆ ให้เกิด ความสัมพันธ์กันในแต่ละกิจกรรม ในการพัฒนาต่อยอดวัฒนธรรมโนราต่อไป

การละเล่นโนราแต่เดิม มีผู้ละเล่น 3 คน คือ นายโรง นางรำ และตัวพราวน ส่วนเรื่องเครื่องดนตรีจะเป็นเครื่องให้จังหวะ เช่น ทับ กลอง แตรระ ฉิ่ง โหม่ง และปี่ที่เป็นเครื่องเป่า การละเล่นโนราจะมีการละเล่นระหว่างผู้ละเล่นกับผู้ร่วมการละเล่นโดยจะ โต้ตอบกัน จึงเกิดความสนุกสนานกันในสังคม มักจะนั่งล้อมวงกัน สถานที่กลางแจ้ง หรือในร่มโรงโนราชั่วคราว แต่ลักษณะแบบ ล้อมวงยังคงอยู่ เนื่องจากการละเล่นโนราจะละเล่นแบบ ชมตำรำได้ทุกทิศ) เมื่อมีโรงลิเกแบบภาคกลางเข้ามาทำให้ โรงโนรา เปลี่ยนไป เช่น การใช้พื้นที่แต่งตัวของผู้หญิงหลังโรง(เริ่มมีโนราหญิง), การยกพื้นเวทีสูง และผลเสียที่สุด คือ การชมการละเล่น กลายเป็นการชมการแสดงไป อีกทั้งชมได้เฉพาะด้านหน้าโรงอย่างเดียว ทำให้การละเล่นโนราเปลี่ยนไป การปฏิสัมพันธ์ตอบโต้กัน ระหว่างผู้ละเล่น กับผู้ร่วมการละเล่นเป็นเพียงผู้แสดงกับผู้ชมการแสดงเท่านั้น

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะปฏิรูปการละเล่นโนราให้มีการปฏิสัมพันธ์ โต้ตอบกันของชาวบ้านรอบๆกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา อันเนื่องมาจากโรงโนราที่เปลี่ยนไป อีกทั้งสภาพอากาศในพื้นที่ที่มีฝนแปดแดดสี่ การออกแบบโรงมหรสพในร่มจึงเหมาะสมใน การช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมโนรา ดังนั้นจึงสามารถเล่นได้ตลอดทั้งปี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัฒนธรรมโนรา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเล่นโนรา และการใช้พื้นที่ระหว่างผู้เล่นกับผู้ร่วมการเล่น
3. เพื่อหาแนวทางการออกแบบ “โรงมหรสพแบบโนรา” ที่เหมาะสมกับการใช้งานในปัจจุบัน
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคใต้ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

สมมติฐานของการวิจัย

สถานที่ที่เป็นศูนย์รวมการส่งเสริมวัฒนธรรมของโนราของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา การรับรู้ของกลุ่มวัฒนธรรมโนรา (กลุ่มเล่นโนรา, กลุ่มร่วมเล่นโนรา และกลุ่มที่มีวิถีชีวิตร่วมในสังคม)

ทางแนวราบ: กิจกรรม, การใช้พื้นที่ทางวัฒนธรรมโนรา, การใช้พื้นที่แบบสังคมสมัยใหม่ และการรับรู้ถึงประวัติศาสตร์ของพื้นที่

ทางแนวดิ่ง : ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อเรื่องตายาย, กฎทางสังคม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม การออกแบบเป็นอาคารสาธารณะ และสถาปัตยกรรมสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโนราบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

อาคารสาธารณะลุ่มทะเลสาบสงขลา: โรงธรรม, อุโบสถ และศาลา

สถาปัตยกรรมโนรา : โรงโนราบ้านเทิง, โรงโนราโรงครู

สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้น สามารถเป็นแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมที่มีวัฒนธรรมเฉพาะได้ และกลุ่มคนในท้องถิ่นมีการรับรู้(Perception) ร่วมกัน โดยไม่ทิ้งรากทางวัฒนธรรมเดิม และสอดคล้องกับยุคปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมโนราฉบับนี้ได้มุ่งเน้นศึกษาข้อมูลต่างๆ จากเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมโนรา และการออกแบบโรงละครแบบโนรา รวมทั้งการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการประเด็นต่างๆ การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมสาธารณะบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา การศึกษากฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบโครงการในพื้นที่ตั้งโครงการ และการศึกษาผลงานที่เกี่ยวข้องในด้านการออกแบบโรงละคร โดยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นโนรา กับผู้ร่วมเล่นโนรา ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในการใช้พื้นที่ ของรูปแบบพิธีกรรมการเล่นโนราโรงครู และการเล่นโนรา
2. ศึกษาลักษณะสถาปัตยกรรมสาธารณะบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบอาคารของโครงการที่เป็นอาคารสาธารณะ
3. ออกแบบงานสถาปัตยกรรมโครงการศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมโนรา

วิธีดำเนินการวิจัย

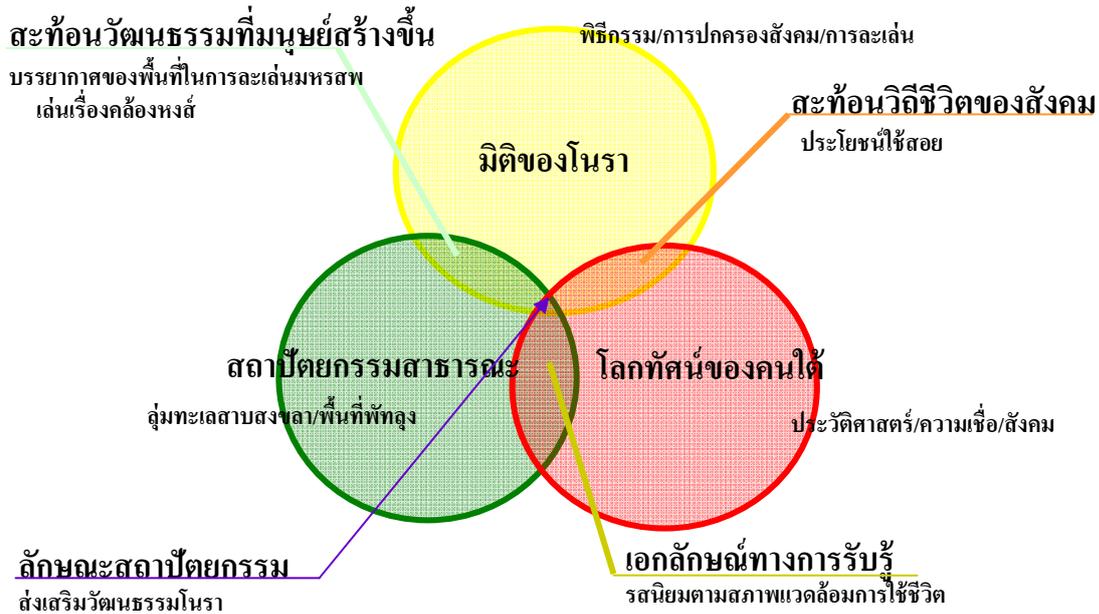
วิทยานิพนธ์เรื่องศูนย์วัฒนธรรมการเล่นโนราฉบับนี้ได้แบ่งขั้นตอนในการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนการออกแบบสถาปัตยกรรม ดังนั้นวิธีการศึกษาจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในแต่ละขั้น ดังนี้

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่กลุ่มทะเลสาบสงขลา
 - 1.2 ข้อมูลทางด้านนันทนาการ การพักผ่อน การร่ำ
 - 1.3 ข้อมูลทางด้านการละเล่นโนรา
 - 1.4 ข้อมูลลักษณะสถาปัตยกรรมสาธารณะ อุโบสถ, โรงธรรม, ศาลา, โรงโนรา
 - 1.5 ข้อมูลอาคารสถาปัตยกรรมประเภทโรงแรมรีสอร์ทในปัจจุบัน
2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.1 วิเคราะห์ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และสถาปัตยกรรม ของกลุ่มทะเลสาบสงขลา
 - 2.2 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และระบบนิเวศน์ของที่ตั้งโครงการ
 - 2.3 วิเคราะห์ข้อมูลในการออกแบบสถาปัตยกรรมประเภทโรงแรมรีสอร์ทและนันทนาการ
3. ขั้นตอนการจัดทำโปรแกรมเพื่อใช้ในการออกแบบ
 - 3.1 กำหนดความต้องการในการใช้งาน
 - 3.2 กำหนดขนาดและลักษณะของพื้นที่ใช้สอยในอาคาร
 - 3.3 กำหนดลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งโครงการ
4. ขั้นตอนการออกแบบสถาปัตยกรรม จะใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงทดลอง โดยการสร้างสมมติฐานการวิจัยให้กลายมาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมเป็นไปดังปัจจัยต่างๆ ที่ต้องการจะควบคุมให้ได้ตั้งสมมติฐานหรือกรอบแนวคิดนั้นและเมื่อได้รูปแบบสถาปัตยกรรมขั้นสุดท้าย จะต้องสามารถเป็นได้ดังที่ตั้งกรอบแนวคิด เพื่อนำไปสู่การสรุปว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้เป็นจริงหรือยอมรับได้
 - 4.1 การออกแบบสถาปัตยกรรมให้สัมพันธ์กันระหว่างคนกับวัฒนธรรมกลุ่มทะเลสาบสงขลา
 - 4.2 การออกแบบทางสถาปัตยกรรม
 - 4.3 ขั้นตอนการพัฒนาแบบร่าง
 - 4.4 การออกแบบขั้นสุดท้าย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรม จากวัฒนธรรมของกลุ่มคน มาประยุกต์ใช้กับวัสดุ เทคโนโลยีสังคมสมัยใหม่ โดยยังคงมีจิตวิญญาณของวัฒนธรรม ที่ยังคงอยู่ในพื้นที่ว่างSpace ถึงแม้รูปแบบลักษณะทางสถาปัตยกรรมจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่จิตวิญญาณยังบ่งบอกได้ถึงวัฒนธรรมเดิม
2. นำคุณค่าของภูมิปัญญาแห่งช่างไทยซึ่งสั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน ที่เป็นศิลปะและวิทยาการแห่งการก่อสร้างบนรากฐานแห่งวัฒนธรรมที่เป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบ การใช้สอย ตามเศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ ไม่เพียงแต่อาคารทางศาสนาอย่างเดียว ยังรวมไปถึงอาคารสาธารณะที่มีประโยชน์ใช้สอยใหม่ๆ มาผสมผสานระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของวัฒนธรรมอื่น มาเลือกรับปรับใช้ได้

ผลสรุปการออกแบบ

ภาพ 1 แสดงแนวคิดวิธีการวิจัย

ที่มา: จากการศึกษาของผู้วิจัย

1. ออกแบบสถาปัตยกรรมของแต่ละกลุ่มกิจกรรมโดยคำนึงถึงพื้นที่การเข้าถึงที่ตั้งโครงการ และการรับรู้ ของแต่ละกลุ่ม (โลกทัศน์ของคนใต้) ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยว (นักวิชาการ นักศึกษา ชุมชนคลองลำปำ กลุ่มคนในตัวเมือง) ตั้งที่วิเคราะห์การสัญจร จะมาจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ และตะวันออกเฉียงใต้เป็นส่วนใหญ่ ทำให้การออกแบบพื้นที่ต้องคำนึงถึงการรับรู้ของกลุ่ม นักท่องเที่ยว ที่คิดว่าไม่รู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมโนราเลยเป็นที่ตั้ง ต้องออกแบบเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด เช่น พื้นที่จอดรถเป็นแบบลานที่เน้นความเป็นพื้นบ้าน ในการจอดรถได้เงาไม้ พื้นที่ทำให้การรับรู้ของกลุ่มผ่อนคลายไม่ตึงเครียดเกินไปในการเข้าถึง ด้านหน้าปลูกต้นไม้, ต้นหมาก รับรู้แบบท้องถิ่น ต้นไม้ที่ปลูกสามารถนำมาปลูกโรงโนราโรงครูได้ โดยมีลานในการเตรียมไม้ไผ่ไปประกอบเป็นโรงครูต่อไป ลักษณะทางสถาปัตยกรรมส่วนต้อนรับที่อยู่ระหว่างกลาง จะแสดงถึงส่วนหนึ่งของ บริบทเฉพาะของกลุ่มน้ำทะเลสาบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้บรรยากาศของท้องถิ่นมากที่สุด ส่วนกลุ่มคนกลุ่มน้ำทะเลสาบ (ผู้ละเล่นโนราของ คณะโนรา คือ นายโรง นางรำ นายพราน และลูกคู่) และ(ผู้ร่วมการละเล่นโนรา คือ ผู้สูงอายุ แม่ยก คนในท้องถิ่น เด็กเยาวชน) การสัญจรของกลุ่มนี้มีความเกี่ยวพันของพื้นที่ข้างเคียงที่เป็นพื้นที่วัด ซึ่งเอื้อประโยชน์ร่วมกัน และกลุ่มคน กลุ่มน้ำทะเลสาบมักมาทำบุญ มายังพื้นที่เพื่อบนปะพุดคุย หรือมานั่งรับประทานอาหารในโครงการที่มีการจำหน่ายอาหารได้ ฯลฯ การเข้าถึงพื้นที่จึงอยู่ด้านทิศเหนือ ลักษณะการเข้าถึงมักต้องผ่านเงาไม้ มายังลานของกลุ่ม ที่มีไม้ใหญ่ปลูกไว้ได้ไม้ใหญ่มีแคร่ไวนั่ง พัก

ภาพ 2 แสดงผังโครงการ

ภาพ 3 ทศนียภาพการเข้าถึงโครงการของนักท่องเที่ยว

กรณีมีกิจกรรม ทั้งโนราโรงครู และการละเล่นโนรา พื้นที่ดังกล่าวก็เป็นพื้นที่เตรียมงาน เช่นพื้นที่วางอาหารเลี้ยงพระ เลี้ยงชาวบ้านของเจ้าภาพ พื้นที่จำหน่ายเครื่องไหว้ของพิธีกรรมต่างๆ พื้นที่แต่งตัวของผู้ที่แก้บนบานไว้กับโนรา พื้นที่พักของผู้ปกครองเด็กทารกที่เป็นเสน ให้โนราช่วยรักษาให้ ลักษณะสถาปัตยกรรมที่ออกแบบจึงต้องเป็นแบบไม่ตายตัวสามารถรองรับกิจกรรมที่หลากหลายได้ เพราะเมื่อเป็นอาคารสาธารณะของสังคมก็ควรตอบสนองกิจกรรมที่ชุมชนใช้ที่หลากหลายและสามารถปรับเปลี่ยนได้ แต่ยังคงมีหน้าที่หลบแดด หลบฝน ใช้วัสดุท้องถิ่นที่ช่างท้องถิ่นสามารถซ่อมได้ เป็นสถาปัตยกรรมแบบอาคารโรงโหล่ง ที่พบโดยทั่วไปของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบมาใช้เพื่อรองรับกิจกรรมของสังคม เมื่อมีงานก็ทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ด้านการนำของที่มีอยู่ของบ้านตนมาจำหน่าย เช่น เสื้อกระจูด, พืชผัก, ขนม, หัตถกรรมหนังตะลุง, ผ้านุ่ง, อุปกรณ์จับปลา และของเล่นเด็กมาจำหน่ายในงานโดยมีเงาไม้ช่วยบังแดดให้ อีกทั้งได้ชมการละเล่นโนราไปในตัว

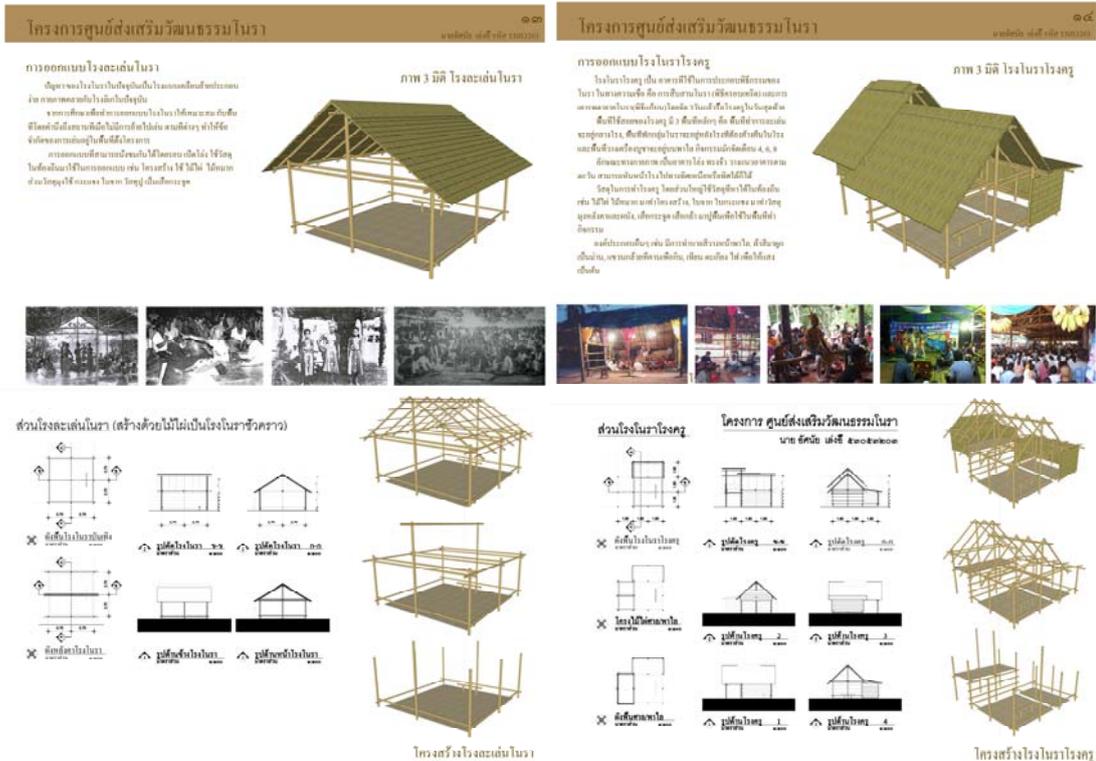
ภาพ 4 ทศนียภาพการเข้าถึงโครงการของชุมชนกลุ่มน้ำทะเลสาบ

ที่มา: จากการศึกษาของผู้วิจัย

ส่วนกลุ่มเยาวชน เป็นส่วนของเด็กเล็กมาฝึกอบรมโดยครูโนรา ที่ทำการละเล่นในแต่ละสัปดาห์มาสอน พื้นที่ลานเป็นพื้นที่วิ่งเล่นของเด็ก เป็นพื้นที่ปลอดภัยการเห็นง่าย มีการเชื่อมความสัมพันธ์กับกลุ่มคนกลุ่มทะเลสาบ เพื่อช่วยสอดส่องดูแล อีกทั้งผู้ปกครองก็ไปใช้พื้นที่ในส่วน พื้นที่กลุ่มวัฒนธรรมโนรา

ในแต่ละกลุ่มสามารถเข้าถึงลานหลักได้ เราสามารถลดอุปสรรคในการเข้าสู่โดยการปลูกพุ่มไม้เตี้ย การเลือกใช้วัสดุพื้นผิวที่ต่างกัน การเลือกใช้พืชพรรณที่ต่างกัน ก็ช่วยในการสัญจรที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และช่วยทำให้ผลการออกแบบไม่ดูแข็งกระด้างจนเกินไป

2.การนำวัฒนธรรมโนรากับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นมาใช้กับโครงการ (มิติของโนรา)

ภาพ 5 ผลการออกแบบโรงละครโนรา และโรงพิธีกรรมโนราโรงพยาบาล ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมโนราวิสุตท้องถิ่น ที่มา: จากการศึกษาของผู้วิจัย

2.1 โรงมหรสพโนรา

โรงมหรสพโนรา เป็นสถานที่เพื่อประกอบกิจกรรมการละเล่นโนรา เพื่อความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์หรือผ่อนคลายความตึงเครียด ทั้งผู้เล่นโนราและผู้ร่วมการละเล่น (ทุกวันนี้เรียกผู้ดู-ผู้ชม) ต่างมีความมุ่งมั่นหรือวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน (นอกเหนือจากความสนุกสนาน) เช่น ร่วมกันจัดให้มีการละเล่นเพื่อความอุดมสมบูรณ์ หรือเพื่อความ “มั่นคง” และความ “มั่นคง” ทั้งในแง่ส่วนบุคคลและในแง่ส่วนรวมระดับชุมชน

แนวความเชื่อ

บริเวณพื้นที่แสดงนอกจากมีหลังคาไว้บังแดดบังฝนตามธรรมดา ซึ่งในโบราณใช้เสา 4 ต้น ปัก 4 มุม เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสแล้ว ก็มีแคร่ 1 แคร่ และเสากลางซึ่งถือว่าเป็นสามหาชัยอีก 1 เสาเท่านั้น เป็นเสากลางที่มีความสำคัญมาก (ในสมัยก่อนต้องใช้ไม้ชัยพฤกษ์) เพราะมีความหมายถือว่าแทนองค์พระวิสุกรรม หรือเป็นเสาที่พระวิสุกรรมเสด็จมาประทับ จึงเป็นประเพณีสืบมาว่า โรงละครชาติต้องมีเสากลาง หากไม่มีจะใช้เสาอื่นใดตั้งแทนก็ได้ เสานี้ใช้เป็นที่ผูกของคลิ (ซองใส่ไม้รบในภายหลัง) เพื่อสะดวกในการแสดงที่ตัวละครจะหยิบเอาได้ตามความต้องการโดยรวดเร็ว

บรรยากาศการใช้พื้นที่ดั้งเดิม

การละเล่นโนรา ส่วนใหญ่จะเล่นในพื้นที่โล่งเพื่อรับบรรยากาศหลังช่วงเก็บเกี่ยวทางการเกษตร ซึ่งเป็นช่วงหน้าแล้ง ฝนตกน้อย ลมพัดไม่แรง อากาศดีทำให้โนราแสดงในพื้นที่โล่ง เช่น ลานบ้าน ลานวัด เป็นต้น พื้นที่ลานวัดจะเป็นพื้นที่ลานทรายกว้างพอสำหรับกิจกรรมของการแสดงมหรสพ โดยลานทรายจะมีต้นไม้ท้องถิ่นช่วยบังแดด บัง บังลมได้ และยังเสริมสร้าง

ทัศนียภาพไปรวมกับการชมการแสดงโนรา โดยที่ผู้ชมจะมองเห็นเวทีการแสดง ท้องฟ้า ต้นมะพร้าว และลานทราย ซึ่งจะสร้างบรรยากาศร่วมไปกับการละเล่นโนราได้

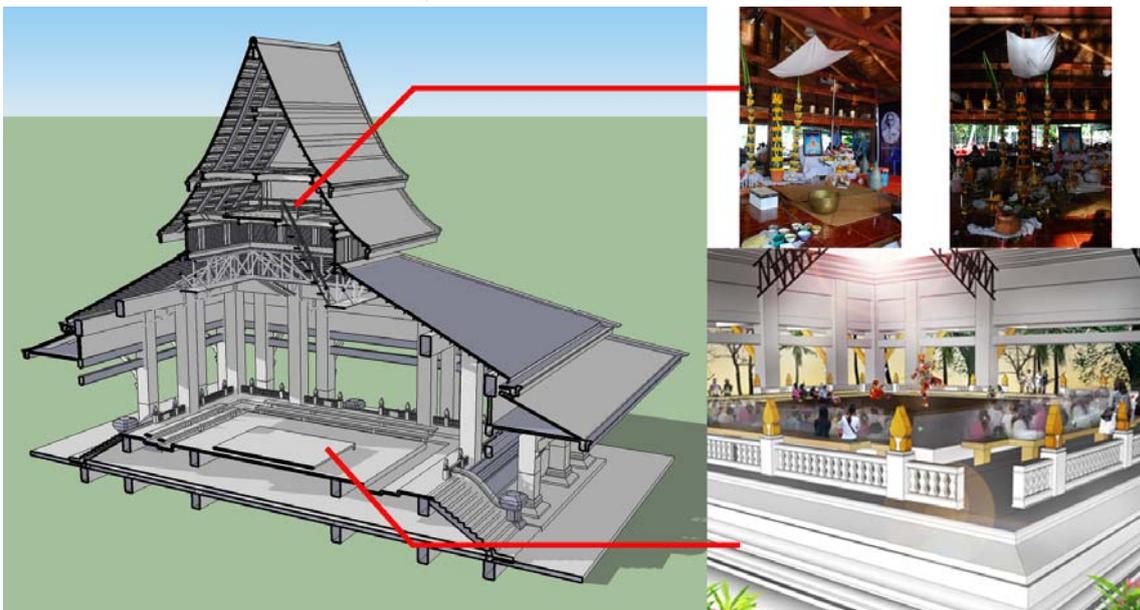

ภาพ 6 ทัศนียภาพการละเล่นโนรา (จากที่คณะโนราย้ายไปเล่นที่ต่างๆโดยใช้โรงแบบเคลื่อนย้ายได้ แต่เมื่อโครงการมีสถานที่ให้ จึงไม่ต้องย้ายสถานที่เล่นทำให้ มีพื้นที่เล่นที่แน่นอน การออกแบบโรงโนราแบบดั้งเดิมจึงมีส่วนสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ คือ การละเล่นแบบล้อมวงเพื่อการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน การใช้วัสดุก่อสร้างจากท้องถิ่น เช่น ต้นหมาก ต้นไผ่ ใบจาก มาเป็นตัวช่วยในการสร้างโรงโนรา)

ที่มา: จากการศึกษาของผู้วิจัย

ปรับการใช้พื้นที่การละเล่นโนรากับสังคมสมัยใหม่อย่างเหมาะสม

จากสภาพฝนตกทำให้โนราละเล่นไม่ได้เป็นผลเสียของการส่งเสริมวัฒนธรรม จึงขาดความต่อเนื่องด้านวัฒนธรรม จึงมีการออกแบบโรงมหรสพในร่ม เพื่อเวลาเข้าสู่ช่วงมรสุมโนราก็สามารถทำการละเล่นได้

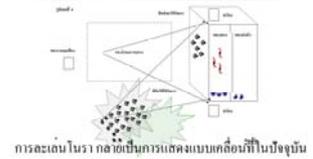
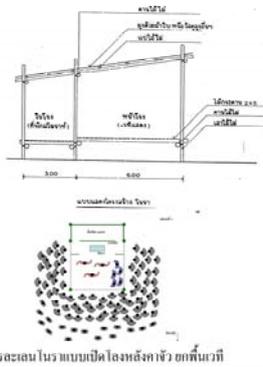
ภาพ 7 ผลการออกแบบโรงละเล่นโนรา และโรงพิธีกรรมโนราโรงครู

ที่มา: จากการศึกษาของผู้วิจัย

โครงการศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมโนรา

๖
นายอศนัย เล่งอี รหัส 53053203

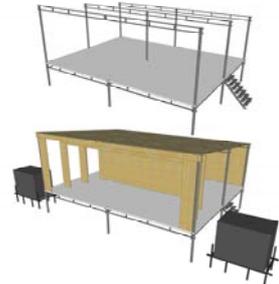
การออกแบบโรงมหรสพการละเล่นโนรา

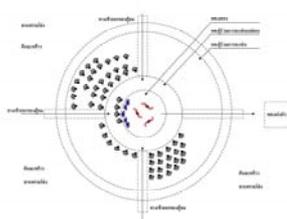
ปัญหาของโรงโนราในปัจจุบัน

1. ลักษณะโรงโนราในคอนกรีตของจังหวัดนเรศวรในปัจจุบัน
นิยมสร้างโรงมหรสพสำหรับแสดงโนราที่เน้นความสวยงามและทันสมัย เนื่องจากปรับเปลี่ยนของพื้นที่ที่มีพื้นที่แคบสำหรับผู้ที่มาชมการแสดงโดยมีมาบั้งพื้นที่แค่ตัว ทำเป็นบ้านที่ทันสมัย แทน ทำให้ผู้ชมการแสดงมหรสพจากเดิมที่ประมาณ 360 0 คน ทำให้มีมุมมองด้านหน้าเวทีที่แคบเหมือนกับการแสดงลูกทุ่งในปัจจุบัน การรับรู้อารมณ์ในสิ่งที่ส่วนใหญ่ไม่ชอบพื้นที่ที่ปิดกั้น บดบัง อาจเนื่องมาจากคนถูก การหลบหน้าแล้วชมมอแต่ที่โล่งมากกว่าพื้นที่ที่

การขาดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมโนรา ทำให้ผู้ชมการแสดงลูกมอไม่รู้จักการแสดงที่มีทั้งศิลปะการแสดงไปพระละคร จนทำให้โอกาสการแสดงมอหายไป
ระหว่างของงาน มีความห่างกันมาก อีกทั้งปัจจุบันคนทั่วไปรับชมการแสดงในคอนกรีตแล้วทำให้การแสดงโนราที่เป็นการแสดงที่โดดเด่นไม่โดดเด่นไม่โดดเด่นจนกับการละเล่นที่แสดงเพียงละครและลูกมอเหมือนการแสดงลูกมอในปัจจุบัน
การขาดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมโนรา ทำให้ผู้ชมการแสดงลูกมอไม่รู้จักการแสดงที่มีทั้งศิลปะไปพระละครจนทำให้โอกาสการแสดงมอหายไป

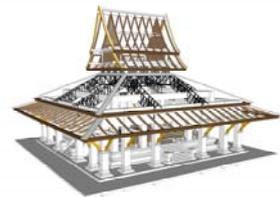
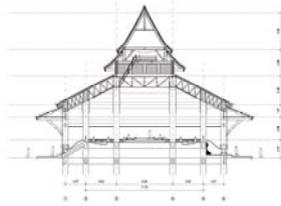
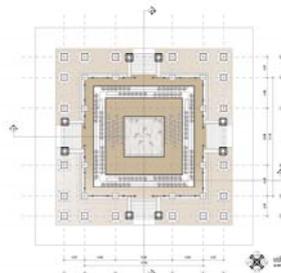
แนวความคิดในการออกแบบโรงมหรสพโนรา

วัฒนธรรมโนราที่ของกลุ่มคนรุ่นน้ำทะเลสาบ ชี้อธิบายความเป็นอาวโศกภาพอ มีภาพอาคารสาธารณะที่มีระดับพื้นที่ไม่เท่ากัน การละเล่นโนราจึงเป็นการแสดงที่เน้นบ้าน อาคารที่จะออกแบบเป็นโรงมหรสพ ที่เป็นอาคารสาธารณะ เพื่อส่งเสริมลักษณะของความเป็นชุมชนมาใส่ใจให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการละเล่นที่เน้นบ้านนี้ จึงทำการศึกษาลักษณะสถาปัตยกรรมสาธารณะในพื้นที่กลุ่มน้ำทะเลสาบ เพื่อเป็นแนวคิดในการออกแบบ

สถาปัตยกรรมสาธารณะกลุ่มน้ำทะเลสาบ

อาคารสาธารณะ เป็นอาคารสำหรับคนทุกเพศทุกวัย เข้ามาใช้ประโยชน์ เมื่อครั้งวัฒนธรรมจึงต้องยึดวัฒนธรรมที่ว่าหนักแน่นสูงใหญ่ อาคารที่พบบนส่วนใหญ่ คือ โรงธรรม, อุโบสถ และศาลา มีทั้งอาคารโล่ง, มีชายคาคลุมรอบ, หลังคา 2 ชั้น จะมีความสำคัญมากกว่าชั้นเดียว, การใช้คนดู เนื่องจากเป็นโครงสร้างไม้
เมื่อนำกิจกรรมสมัยใหม่ มาใช้กับลักษณะสถาปัตยกรรมสาธารณะแล้ว นำมาออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการ
การใช้วัสดุสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานกับวัสดุพื้นบ้าน เช่น การใช้โครงสร้างเหล็กเป็น โครงเหล็ก เนื่องจากโรงมหรสพไม่ต้องการเสาภายใน การออกแบบที่เหมาะสมกับการละเล่นโนราที่ ต้องการสิ่งบรรยากาศภายนอกที่เป็นธรรมชาติเข้ามาไว้กับการละเล่นทำให้อุณหภูมิและผู้นั่งชมการละเล่นอื่น ไปกับบรรยากาศของพื้นที่นั้น

โครงสร้างอาคารส่วนโรงมหรสพ

ภาพ 8 การออกแบบโรงมหรสพการละเล่นโนรา

ที่มา : จากการศึกษาของผู้วิจัย

2.2 โรงโนราโรงครู (ดูภาพที่ 6)

การเล่นดังกล่าวมักจะเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมตามระบบความเชื่ออันศักดิ์สิทธิ์ เช่นพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำมาหากิน และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชุมชนหรือสังคมเป็นส่วนรวม

แนวความเชื่อ

ชาวบ้านภาคใต้ของไทยนับถือ “ตายาย” ซึ่งเป็นบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ยังไม่ไปเกิดจึงคอยปกป้องคุ้มครองลูกหลาน ความเชื่อนี้ปรากฏอยู่ทั่วไปและแสดงออกอย่างเด่นชัดในวิถีชีวิตและงานทำบุญเดือนสิบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบรอบๆทะเลสาบสงขลา ที่ปรากฏพิธีกรรมสำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเรื่องตายายเรียกว่า “โนราโรงครู”

โนราแบบดั้งเดิมมีลักษณะเป็นลัทธิความเชื่อและพิธีกรรมที่ประกอบด้วยความเชื่อ เรื่องผีบรรพบุรุษ และการทำพิธีที่อาศัยการรำรำและการใช้ดนตรีเป็นเครื่องรักษาโรคและสร้างความสุขกายสบายใจ ถือกันว่าเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากครูหมอโนรา

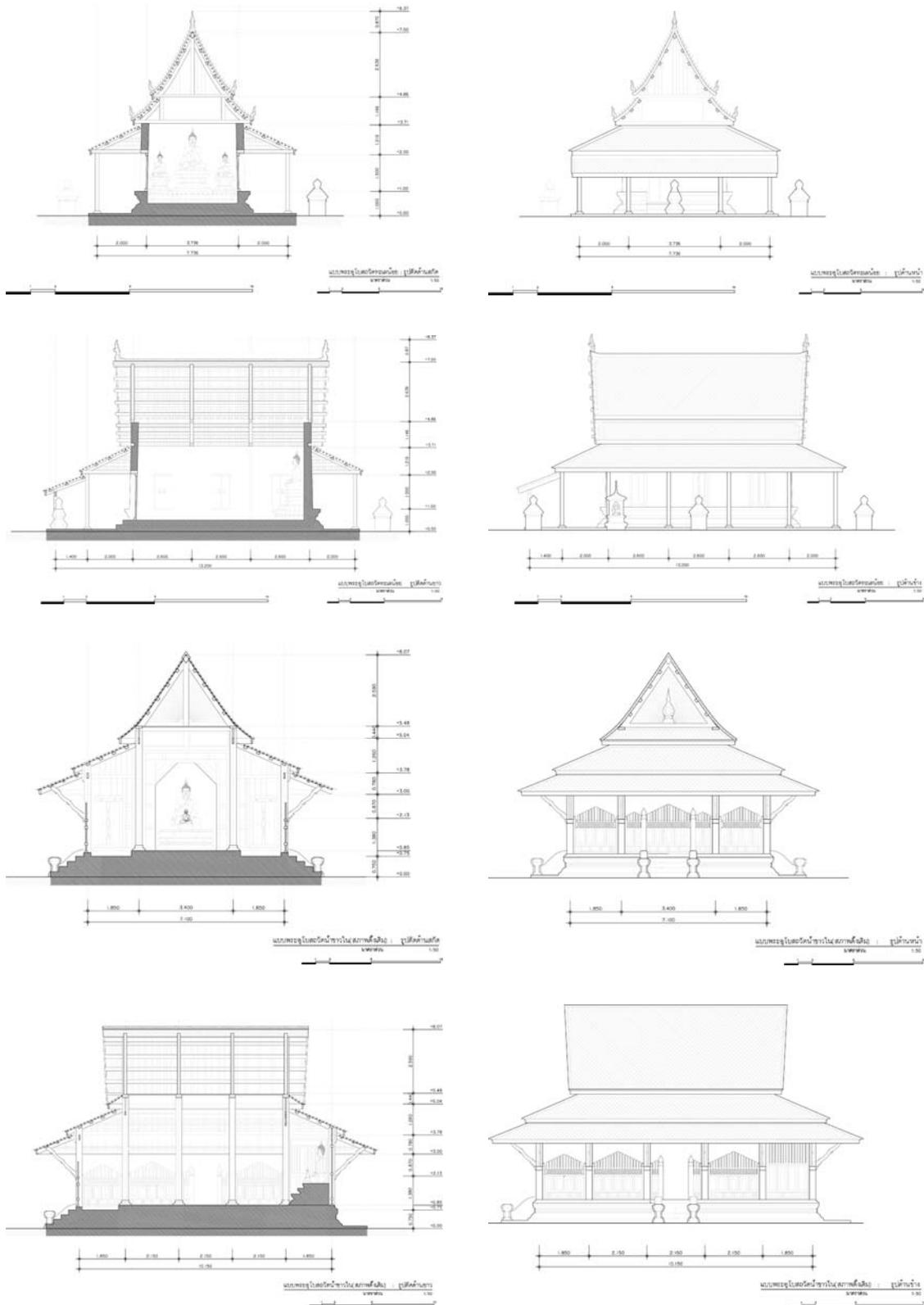
จากตำนานโนราทำให้เวลาตั้งโรงโนราโรงครู ลูกหลานจะต้องเชิญครูหมอโนรามาร่วมพิธีซึ่งมักมี 12 องค์ และเชิญตายายที่ล่วงลับไปแล้วมายังพิธีโรงครูเพื่อแสดงการเคารพของลูกหลาน

โรงโนราโรงครูแทบไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้เพราะโนราตลอดจนชาวบ้านที่นับถือครูหมอโนราเชื่อว่า โรงที่ปลูกสร้างผิดลักษณะตามแบบโบราณจะทำให้พิธีไม่ได้ เพราะครูหมอไม่ยอมให้ทำเช่นนั้นและจะถูกลงโทษให้มีอันเป็นไปต่างๆนาโรงโนราสำหรับทำพิธีโรงครูมีลักษณะเหมือนกันทุกแห่งทั้งภาคใต้

การสร้างนำคติในการปลูกสร้างบ้านเรือนเข้ามาใช้ในการก่อสร้างลักษณะแบบเรือนเครื่องผูกได้ปรับปรุงลักษณะรูปทรง และวิธีการผูกร้อยสอดสานวัสดุที่นำมาใช้ในการก่อสร้างเป็นเครื่องมุง เครื่องกัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไม้ไผ่ เชือก หวาย ทางมะพร้าว ต้นหมาก เป็นวัสดุหลักมีความเกลี้ยงเกลาเป็นระเบียบได้สัดส่วน ได้ทิศทางมีระบบ ขั้นตอน ง่ายแก่การเอาอย่าง ปฏิบัติสืบสานต่อเนื่องกันจนได้ลักษณะร่วมที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกภาพ และมีลักษณะโดดเด่นพิเศษที่เป็นแบบอย่างเฉพาะถิ่น การวางผังและตำแหน่งทิศทางให้ตามหวัน หรือตามตะวัน ระบบอาวสุที่มีการลดระดับของพื้นที่โรงพิธีกับพื้นที่ส่วนของพาไล

3.สรุปรูปแบบสถาปัตยกรรมที่นำมาใช้ (สถาปัตยกรรมสาธารณะ)

จากการศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ที่เป็นอาคารสาธารณะในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งจะนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบันที่สะท้อนให้เห็นความต่อเนื่องของพัฒนาการทางด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น อย่างมีคุณค่าได้ เนื่องจากความต้องการในพื้นที่ใช้สอยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งแต่เดิมอาจจะสนองการใช้สอยประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนา แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงการใช้สอยไปดังเช่น โครงการศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมโนรา มีการกำหนดการใช้สอยในอาคารเป็นลักษณะ เช่น สโมสรประโยชน์เพื่อจัดโรงมหรสพโนรา อาคารนิทรรศการ ห้องสมุด อาคารอบรมวัฒนธรรมโนรา อาคารชมรมวัฒนธรรมโนรา ฯลฯ นอกจากนี้พื้นที่ใช้สอยที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ความต้องการใช้พื้นที่มากขึ้นทำให้อาคารต้องมีขนาดใหญ่รวมทั้งมีระบบประกอบอาคารสมัยใหม่ที่ต้องนำมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นระบบประปา ระบบไฟฟ้า ระบบสุขาภิบาล และอื่นๆ การออกแบบจึงจำเป็นต้องให้รูปแบบสถาปัตยกรรมสามารถสนองประโยชน์ใช้สอยได้ดี และที่สำคัญยิ่งก็คือรูปแบบนั้นสามารถแสดงออกถึงความเป็นพื้นถิ่นได้อีกด้วย

ลายเส้นที่ 1 รูปตัดด้านสกัด, รูปตัดตามยาว, รูปด้านหน้า, รูปด้านข้าง ของพระอุโบสถวัดทะเลน้อย จ.พัทลุง(4ภาพบน) และพระอุโบสถวัดน้ำขาวใน จ.สงขลา(4ภาพล่าง)

ที่มา : จากการศึกษาของผู้วิจัย รั้งวัด พร้อมเขียนแบบปี 2555 (แบบปรับปรุง เนื่องจากอาคารมีสภาพทรุดโทรม)

เนื่องจาก โรงมหรสพโนรา และนิทรรศการ มีความสำคัญสูงสุดของโครงการ ดังนั้นรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารจึงมีลักษณะเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีท้องถิ่น ที่นำลักษณะเด่นๆ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบอาคาร ลักษณะเด่นดังกล่าว ได้แก่ รูปแบบของหลังคาที่มีหลังคาจั่วซ้อนชั้นหลังคา 3 ชั้น ซึ่งเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แบบดั้งเดิมที่พบในจังหวัดพัทลุง ในขณะที่รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของจังหวัดสงขลา จะเป็นหลังคาจั่วและมีปีกนกรอบอาคาร (ปีกนกหน้าจั่ว) นอกจากนี้จากการศึกษายังได้พบว่าในพื้นที่จังหวัดพัทลุงนั้นหากอาคารใดมีความสำคัญมากกว่าอาคารอื่นๆ ในกลุ่มเดียวกันจะเน้นความสำคัญนี้ด้วยการซ้อนชั้นของโครงหลังคาเป็น 2 ชั้น ชั้นละ 2 ชั้น และมีปีกนกโดยรอบ ซึ่งเป็นลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีดั้งเดิมอย่างหนึ่งของท้องถิ่น

นอกจากนี้แล้วลักษณะของหลังคาที่มีลักษณะหลังคาจั่วและปีกนกรอบ หลังคาจึงเป็นองค์ประกอบของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สื่อให้เห็นความสำคัญของอาคารนั้นๆ ได้อีกทางหนึ่งนอกเหนือจากประโยชน์ใช้สอยที่ใช้กันแดด, ฝน ภูมิศึกษาได้จัดลำดับความสำคัญไว้ 3 ระดับ ดังนี้

ระดับ 1 ลักษณะหลังคาจั่ว 2 ชั้น หลังคา 3 ชั้น (รวมปีกนก)

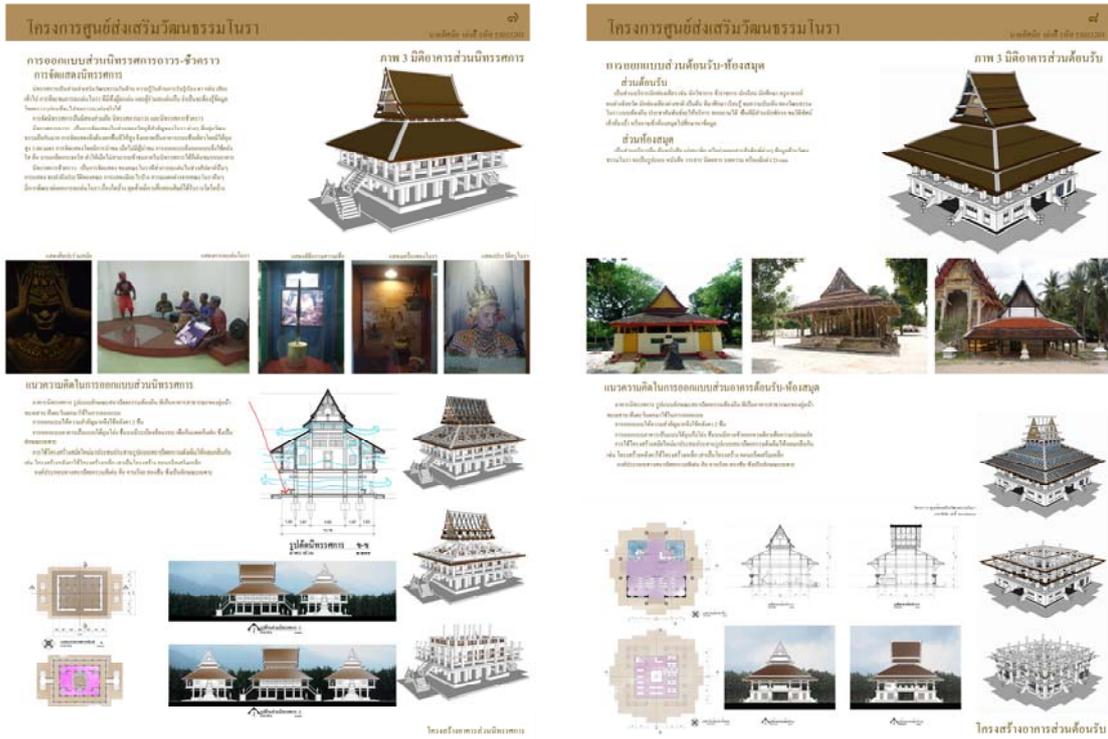
ระดับ 2 ลักษณะหลังคาจั่ว 2 ชั้น หลังคา 3 ชั้น (รวมปีกนก) หลังคาซ้อน 2 ชั้น

ระดับ 3 ลักษณะหลังคาจั่วเดี่ยวมีปีกนกรอบโดยรอบ หลังคา 2 ชั้น

การให้ความสำคัญของอาคารนั้น ลักษณะหลังคาแบบที่ 1 จะมีระดับความสำคัญของอาคารสูงสุด รองลงมาได้แก่ลักษณะหลังคาแบบที่ 2 และสุดท้ายคือ หลังคาแบบที่ 3 นอกจากลักษณะเด่นของหลังคาที่กล่าวมาแล้ว ลักษณะองค์ประกอบอื่นๆ ก็มีส่วนสำคัญเช่นกัน คือ ลักษณะอาคารโปร่งเบา โดยใช้เสานางเรียงรับชายคา, การให้ความสำคัญของความสูงของพื้นและฐานอาคาร โดยลักษณะการใช้ฐานอาคารเตี้ยเป็นลักษณะที่พบทั่วไปที่มีมาแต่เดิมในจังหวัดพัทลุง, องค์ประกอบอีกส่วนหนึ่งที่แสดงออกชัดเจน ได้แก่ส่วนของเสา ที่มีพัฒนาการจากเสาไม้วางบนแป้นดินเสากระเบื้องดินเผา มาเป็นการใช้เสาก่ออิฐถือปูน และสุดท้ายมาเป็นเสาก่ออิฐหรือคอนกรีตที่มีลักษณะของการใช้บัวปลายเสาแบบบัวประดิษฐ์

สรุปรูปแบบที่นำมาใช้ในโครงการ

1. โรงมหรสพโนราในร่ม เป็นอาคารที่ให้ความสำคัญสูงสุด ลักษณะที่นำมาใช้ได้แก่ การยกฐานอาคารสูง ลักษณะหลังคาจั่วซ้อน 2 ชั้น ชั้นหลังคา 3 ชั้น
2. ส่วนนิทรรศการ ลักษณะเด่นที่นำมาใช้ได้แก่ ลักษณะอาคารฐานต่ำ เห็นเสานางเรียงโดยรอบ หลังคา 3 ชั้น และ 2 ชั้น
3. โรงมหรสพโนราในร่มและส่วนนิทรรศการ ซึ่งเป็นจุดเด่นของโครงการ ตั้งอยู่บนฐานไฟที่เดียวกัน และจัดให้มีระดับพื้นสูงกว่าบริเวณอื่นๆ ในโครงการ

ภาพ 9 ตัวอย่างอาคารที่นำสถาปัตยกรรมพื้นที่ลุ่มทะเลสาบฝั่งตะวันตกมาใช้ออกแบบอาคารในโครงการ
ที่มา : จากการศึกษาของผู้วิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนของการออกแบบศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมโนรา คือ การรื้อฟื้นภูมิปัญญาของช่างในอดีต การบูรณาการสถาปัตยกรรมในอดีตและปัจจุบัน และการใช้แรงบันดาลใจจากอดีต มาใช้ในการออกแบบ เช่น ประโยชน์ใช้สอยทางด้านวัฒนธรรมโนราและสังคมสมัยใหม่, ลักษณะของสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลา, การใช้วัสดุโครงสร้างยุคปัจจุบัน, การประยุกต์กิจกรรมสาธารณะของชุมชนที่เป็นลานทรายมาใช้ เนื่องจากทรายสามารถดูดซับน้ำฝนได้ดี แผลง ฐ ไม่สามารถเข้าบนลานทรายเมื่ออากาศร้อนได้, การใช้ต้นไม้เป็นSpace เพื่อกำหนดทิศทางการสัญจรเป็นลักษณะเฉพาะในท้องถิ่นมาใช้ เป็นต้น

จากผลสรุปความคิดเห็น จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ คนในพื้นที่สามารถใช้กิจกรรมของกลุ่มวัฒนธรรมได้ เช่น พิธีกรรมโนราโรงครู, การละเล่นโนรากลางแจ้ง, เมื่อฝนตกก็สามารถไปละเล่นในโรงมหรสพโนราในร่มได้ดังนั้นจึงสามารถเล่นได้ตลอดทั้งปี, การศึกษาด้านวัฒนธรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องคือ ศึกษาข้อมูลในห้องสมุดแล้วก็เข้าชมนิทรรศการชั่วคราวของคณะโนราที่ทำการละเล่นในช่วงสัปดาห์นั้น ต่อด้วยนิทรรศการถาวรที่มีการจัดแสดงอุปกรณ์สำคัญของวัฒนธรรมโนรา หลังจากนั้นก็สามารถเข้าชมในพื้นที่ฝึกอบรมเยาวชน ฝึกรำโนรา และสุดท้ายการรับรู้การละเล่นโนราจริงในโรงละครแบบโนรา ทำให้การเข้ามาศึกษาด้านวัฒนธรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเข้าใจได้ในวันเดียว เหมาะสำหรับสังคมสมัยใหม่ที่มีความสำคัญกับเวลามากกว่าสังคมในอดีต ที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนต่อคน

ทิศทางกรนำความรู้ไปใช้ คือ การออกแบบตามแผนการพัฒนา และยุทธศาสตร์ของจังหวัดพัทลุง จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมวัฒนธรรม ส่งเสริมรายได้จากผลิตภัณฑ์ของโนรา สินค้าโอท็อป เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้อยู่ในประเภทของวัฒนธรรมโนรา ซึ่งสถาปัตยกรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เกิดจากการใช้กิจกรรมด้านวัฒนธรรมโนรา จึงเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมเฉพาะที่ถอดแบบมาจากภูมิปัญญาของช่างในอดีตมาประยุกต์ใช้ ข้อเสนอแนะ คือ วัฒนธรรมของกลุ่มใด ๆ ล้วนก่อรูปเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมเฉพาะของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม ทั้งในด้านการวางผัง ที่วาง รูปแบบทางสถาปัตยกรรม รวมไปถึงองค์ประกอบเล็กๆ ที่มีกลิ่นอายของวัฒนธรรมนั้นๆ วัฒนธรรมที่เสนอแนะ เช่น วัฒนธรรมมอญ วัฒนธรรมชาวเลวัฒนธรรมริมแม่น้ำ วัฒนธรรมชาวสวน เป็นต้น ก็สามารถนำสถาปัตยกรรมเป็นเครื่องมือบ่งบอกถึงวัฒนธรรมนั้นๆ ได้ ทำให้คนในวัฒนธรรมรู้สึกรักและหวงแหนในวัฒนธรรมของตน รวมทั้งได้อนุรักษ์ สืบสาน พื้นฟูต่อไป

การออกแบบมีเวลาจำกัด การวางแผนทางเลือกที่เหมาะสมต่อระยะเวลาเป็นสิ่งสำคัญ การออกแบบที่ใช้เป็นการปฏิรูปลักษณะสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะให้เข้ากับยุคสมัย เช่น ประโยชน์ใช้สอย เทคโนโลยีการใช้วัสดุโครงสร้างในสมัยปัจจุบันและสอดคล้องกับวัฒนธรรม สังคม ความคิด ความเชื่อ และเศรษฐกิจ เป็นต้น มาทำการออกแบบตามโปรแกรมที่วางไว้(ผลการออกแบบ) อีกทางเลือกหนึ่ง คือการออกแบบโดยการปฏิบัติสถาปัตยกรรม โดยการทิ้งรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นออกไป มาศึกษาเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกว่าในด้านใดด้านหนึ่ง โดยยังคงมีจิตวิญญาณของวัฒนธรรมเดิมอยู่(โดยการรับรู้ของSpace) มาใช้ในการออกแบบ การที่จะวางแผนจัดการในการทำวิทยานิพนธ์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาวิจัย การวิจัยนี้เป็นการออกแบบในทางเลือกหนึ่ง ผู้วิจัยคิดว่าวิทยานิพนธ์นี้น่าจะเป็นฐานข้อมูลที่ดีในอนาคตที่จะพัฒนาต่อยอด สืบสาน และสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยและยังเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมโนราให้ผู้นสนใจได้ศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมโนรา ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ อาจารย์วนิดา พึ่งสุนทร และอาจารย์พิรยา บุญประสงค์ อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่านที่ได้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่องานมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.โชติมา จตุรงค์ ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการในการตรวจวิทยานิพนธ์นี้ รวมถึงขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วีระ อินพันทัง ที่กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ชี้แนะมุมมองและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ ในปรับปรุงกระบวนการทำงานและการออกแบบงานสถาปัตยกรรมของวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และใคร่ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากรที่ได้พิจารณาอนุญาตอนุญาตการทำวิทยานิพนธ์จำนวนหนึ่งหมื่นบาทจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

รายการอ้างอิง

วนิดา พึ่งสุนทร. การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมบริเวณทะเลสาบสงขลา. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ฉบับที่ 16 ปีที่ 2541-2542.

มนตรี ตราโมท.(2523).ละครชาตรี, ใน พุ่มเทวาท ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้: ชุนอุปถัมภ์นรากร.กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร การพิมพ์.

ตรึงใจ บุณสมภพ.(2514).การออกแบบสถาปัตยกรรมเมืองร้อนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์.